

ANDREJ PAVLOVEC
(1929–1995)

V nepričakovanem, usodnem trenutku se je 14. novembra 1995 izteklo življenje umetnostnemu zgodovinarju, muzealcu in likovnemu kritiku Andreju Pavlovcu. Rodil se je 15. aprila 1929 v Ljubljani kot sin slovenskega slikarja Franceta Pavlovca. Po opravljeni diplomii na umetnostnozgodovinskem oddelku Filozofske fakultete v Ljubljani l. 1956 je nastopil službo v Škofji Loki kot ravnatelj loškega muzeja, ki je takrat še domoval v tesnih prostorih Puštalskega gradu. Ko so bili l. 1959 muzeju dodeljeni prostori na loškem gradu, se je z vso mladostno zagnanostjo lotil ureditve in dopolnjevanja muzejskih zbirk. Ob sodelovanju domačinov sta se loški zbirki nekoliko pozneje pridružili specializirani zbirki v Železnikih in Žireh, kmalu zatem pa se je Andreju Pavlovcu posrečilo zbrati tudi vrsto Groharjevih mladostnih del in jih predstaviti v slikarjevem rojstnem kraju Sorici (1960). Že leta 1962 je bila na loški grajski vrt prenesena iz Puštala Škoparjeva kmečka hiša kot prvi zarodek muzeja na prostem v slovenskem prostoru. Hišo so v naslednjih letih dopolnili tudi drugi objekti, značilni za kmečko gospodarstvo loškega okoliša. Muzej v Škofji Loki se je tako v nekaj letih razvil v eno najbolj obiskanih in po sodobnih načelih urejenih muzejskih ustanov pri nas, ki naj bi proučevala in prikazovala življenje na tleh nekdanjega loškega gospodstva, pri čemer je veljal poseben poudarek pedagoškemu delu. Urejene zbirke, stalna vodstva po muzeju in občasnih razstavah in še posebej t. i. pedagoške učne ure so privabljele obiskovalce iz vse Slovenije in od drugod.

Z ureditvijo galerijskih prostorov na loškem gradu l. 1965 se je muzejski dejavnosti pridružila tudi galerijska, ki je počasi zorela že od l. 1960 in je postala najpomembnejše področje Pavlovčevega dela. S številnimi dobro pripravljenimi razstavami se je muzej v Škofji Loki razvil v eno najpomembnejših likovnih središč pri nas. V galeriji na loškem gradu so se desetletja dolgo vrstile razstave del naših in tujih likovnih umetnikov. V času Praške pomladi so npr. v Loko prihajali številni češki umetniki in našli v Andreju Pavlovcu še

danes nepozabljenega sogovornika. V letih, ko so se mnoge galerije pritoževale nad slabim obiskom, so otvoritve na gradu privabljale številne ljubitelje likovne umetnosti iz vse Slovenije, še posebej iz Ljubljane.

Galerijskih prostorov Andrej Pavlovec ni namenjal samo poklicnim umetnikom, v njih so razstavljali in se oblikovali tudi nadarjeni samorastniki, ki jim je Andrej rad posredoval svoje znanje in izkušnje. Nekateri, danes priznani likovni ustvarjalci, so zrasli prav ob njegovem mentorstvu, ki se je udeleževalo po vsej Sloveniji. Tako poklicne kot samorastniške likovnike je povezal v Veliki Groharjevi koloniji in s tem ustvaril eno najbolj odmevnih likovnih kolonij pri nas. Pozabil ni niti na najmlajše, ki so v Mali Groharjevi koloniji našli idealen prostor za svoje stvaritve.

Ob stalnem stiku z ustvarjalci, ob razstavah, v številnih likovnih kolonijah, ki jih je vodil v najrazličnejših krajih Slovenije, in ob drugih likovnih srečanjih se je Andrej Pavlovec razvil v enega najvidnejših likovnih kritikov pri nas. Poznamo ga kot pisca komaj preštevanih člankov, likovnih ocen, razmišljanj, uvodov v kataloge itd. Do likovnikov, o katerih je pisal, je imel vedno lep odnos. V nekem razgovoru z Olgo Ratej (Delo) je dejal: »Če pišeš o umetniku kritično, piši pošteno, poišči v njegovem delu tisto, kar je dobro. Najlaže je pisati zafrkljivo in zviška.« Zato se nikoli ni izogibal poglobljene- mu razgovoru z razstavljalcem, saj je bilo le tako mogoče prav razumeti in oceniti njegovo delo. V likovnih prispevkih, ki jih je objavjal v različnih revijah, časopisih in samostojnih publikacijah (Loški razgledi, Snovanja, Naši razgledi, Sinteza, Sodobnost, Dolenjski razgledi, Delo, Glas, Dnevnik, Železar itd.) je zaobjel izredno širok krog naših in tujih ustvarjalcev, s katerimi se je srečeval v Škofji Loki in v številnih drugih slovenskih galerijah in razstaviščih. Naj omenim le tiste, ki jih navaja SB do leta 1976, v času Pavlovecovega najbolj aktivnega delovanja: Peter Adamič, Miroslav Adlešič, Zvest Apollonio, Milan Batista, Marjan Belec, Dragica Belković, Gvidon Birolla, Pavle Bozovičar, Jure Cihlař, Jože Ciuha, Dragica Čadež, Franc Čadež, Alojz Čampa, Peter Černe, Ladislav Danč, Barbara Demšar, Anton Dolenc, Janko Dolenc, Miligoj Dominko, Marjan Dovjak, Danilo Emeršič, Jože Eržen, Rudi Gaberc, Jože Gašperšič, France Godec, Jože Gorinšek, Boštjan Jančar, Janez Hafner, Štefan Hauko, Joseph Hauser, Gabrijel Humek, Marija Kajzar, Janez Kališnik, Marjan Keršič, Alenka Kham-Pičman, Lojze Kirbiš, Skupina Klas, Dore Klemenčič-Maj, France Kokalj, Silvester Komel, Leon Koporc, Gojmir A. Kos, Janez Kovačič, Tone Kralj, Zorana Kristan, Tomaž Kržišnik, Saša Kump, Viljem Jakopin, Gustav Januš, Stane Jarm, Ivan Jenko, Alojz Jerčič, Boris Jesih, Peter Jovanovič, Aladin Lanc, Tone Lapajne, Boris Lavrič, Kamilo Legat, Lojze Logar, Tone Logonder, Jovan Lukič, Viktor Magyar, Marino Mahnič, Ž. Majstorović, Henrik Marchel, Jože Meglič, Franc Mesarič, Kiar Meško, France Mihelič, Miha Maleš, Meččin Novak, Franc Novinc, Dora Novšak, Polde Oblak, Marija Orthaber, France Pavlovec, Werner Tatschl, Jože Tisnikar, Greta Pečnik, Rudi Pergar, Lojze Perko, Dušan Petrič, Jože Peternel, Konrad Peternel, Anton Plemelj,

Dora Plestenjak, Igor Pleško, Marjan Pliberšek, Marko Pogačnik, Albin Polajnar, Tanja Premk, Dušan Premrl, Polonca Puja, Janez Ravnik, Ljubo Ravnikar, Anton Repnik, Ignac Ribič, Evgen Sajevec, Boris Sajovic, Kurt Schmidt, Janez Sedej, Maksim Sedej, Edi Sever, Rudi Simčič, Štefan Simonič, Stella Skopal, France Slana, Nejc Slapar, Viktor Snoj, Lojze Spacal, France Stare, Ive Šubic, Rajko Šubic, Lojze Tarfila, Tone Tomazin, Jaka Torkar, Vinko Tušek, Roman Ukmar, Viktor Unger, Janez Vidic, Zora Vladen-Zavrnik, Melita Vovk, Eva Wasikiewicz Wolnicka, France Zupet – Krištof, Stane Žerko.

Pavlovec umetnikovega dela nikoli ni ocenjeval s suhim razumom. Po duši je bil slikar tako kot njegov oče France Pavlovec. Znal se je vživeti v psiho ustvarjalca. Imel je redek dar neposrednega podoživljanja in razumevanja umetniškega dela. Za oblikami je iskal vsebino, čustveno in razpoložensko ozračje, v katerem je neko likovno delo nastalo. Prav v tem je bila moč njegove besede, ki jo je zaradi njene nezapletenosti razumel vsakdo. Tako je tudi njegovo zadnje besedilo o slikarju in prijatelju Henriku Marchlu, ki ga je napisal dva dni pred svojo smrtjo ob slikarjevi razstavi v Vodnikovi domačiji v Ljubljani, a njene otvoritve ni dočakal. Ko ocenjuje umetnikovo delo, Pavlovec zopet govori o odgovornosti likovnega kritika: Odnosa kritika do skritih in velikih stvari slikarskega poklica ni mogoče razumeti, če ne poznaš slikarjevega dela, njegovega razmišljanja, premišljevanja in njegove izpovedne moči. In če umetnik dolga leta vztraja na pozicijah iskrenega izpovedovanja svojega umetniškega creda, potem mora tudi kritik verovati v slikarjevo izpoved, ki jo moramo vrednotiti zaradi njene osebne iskrenosti in zvestobe ustvarjanju. Oris Marchlovega dela ob omenjeni razstavi je eden najbolj doživetih v Pavlovčevem likovnokritičnem opusu in obenem zgleden primer njegovega načina pisanja. Umetnikov abstraktni impresionizem je na svoj poseben, razumljiv način skušal približati gledalcu. Slikarjevo kompozicijsko zgradbo, ki jo sestavljajo po platnu razpršene barvne lise in gmote, Andrej slikovito primerja z raznobarno drobnico, ki jo pastir žene po bregih in dolih in nadaljuje: »To, da nas slikar s svojo impresivno abstrakcijo vrača v naših mislih, v našem dojemanju nazaj v realni svet, je njegova umetniška čarovnija, ki gledalcu nudi vedno nova sporočila in spodbuja nove poglede in iskanja prispodob. Tako je, ko se vračam iz Crngroba in mi pogled uhaja v oblačno nebo in nehote iščem tam na nebesnem svodu, prikritem z oblaki, skozi pa jih preseva oddaljena sončna svetloba – umetnikove slike. In jih najdem. Te slikarjeve lirične abstrakcije kot jih najdem v drevesnih krošnjah in vejah, obloženih z listjem. Kajti če odmisliš predmetno realnost, ti v očeh ostanejo le barvne lise, barvni madeži, ki jih ustvarjajo drevesni listi in modrine, ki razgrinjajo svoja oblačila, jih širijo nad globinami prosojnosti in poudarjajo moč barv. Zelenja gostijo razpoložena hladne vrtoglavosti od svoje gostote. Tam žari sonce. Ni še dragulj, prej sadež, ki dozoreva sredi tolike speče snovi, barv, sredi tolikih barvnih lis, ki iščejo svojo težo, svojo drugo obliko. Sonce je sožitje rumenih, oranžnih in rdečih barv, da, celo beline. In to sonce je zatemnjeno z

večplastnim nanašanjem modrih barv, ki so racionalno preišljene geste in vnašajo v sliko ritem in napetost.«

Kot v slutnji končuje Andrej Pavlovec svoje razmišljanje ...

»Moji koraki odmevajo po ulici, na kateri je samo megla resnična ...«

dr. Cene Avguštin